

Τα Χορτάτα

Τριμηνιαία περιοδική έκδοση του Συλλόγου των Απανταχού Χορτιωτών Λευκάδας

• Ιούνιος - Ιούλιος - Αύγουστος 2019 • Αρ. φύλλου 33 • tachortata.blogspot.gr • MyIefkada.gr

ΔΙΑΝΕΜΕΤΑΙ ΔΩΡΕΑΝ

Καλοκαίρι 2019

Τέχνη

και

φύση

1.Χορτάτα: στις 23 Αυγούστου γιορτάζουν το «χαροποιόν πένθος» της Κοιμήσεως της Θεοτόκου

Εξπρεσσιονιστική παράσταση της Παναγίας, Κων/νος Παρθένης, 1940-42, Μουσείο Αλ. Σούτσου, Αθήνα. Εξαποστειλτήριο που ψάλλεται στο τέλος των Παρακλήσεων τον Δεκαπενταύγουστο και αναφέρεται στην Παναγία:

«Χρυσοπλοκώτατε πύργε, και δωδεκάτειχε πόλις, ήλιοστάλακτε θρόνε, καθέδρα του βασιλέως, άκατανόητον θαύμα, πώς γαλουχείς τον δεσπότην».

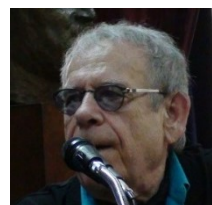
2. Τζιτζίκι, μεταλλοτεχνία. Καίτη Χόρτη 2017.

«Έσεις τζιτζικια μου άγγελαι γεια σας κι η ώρα η καλή Ο βασιλιάς ο Ήλιος ζει; κι 'όλ' αποκρίνονταν μαζί: -Ζει ζει...».

Οδυσσέας Ελύτης, Τα Ρω του Έρωτα.

3. Ηθοποιός σημαίνει Φ...ρούφαλος.

Ο πλάτανος του χωριού μας

Τον ΑΓΓΕΛΟΥ Γ. ΧΟΡΤΗ

Ο μεγαλοπρεπής και πανέμορφος πλάτανος της πλατείας των Χορτάτων: το δέντρο το ηχηρό, που ξεκρεμάει και θάνει - ώ πλάτανος χιλιόχρονος! -το κρύο φλασκι του ο πιστικός, ο αργάτης τη φλοκάτα του, το θρέφει πάντα ο κεραυνός, σείεται στο θρο του ο ουρανός, και πάντα ρίζες πιάνει. Άγγελος Σικελιανός, Αλαφροίσκιωτος.

«ήμεις δ' άμφι περί κρήνην ιερούς κατά βωμούς έρδόμεν άθανάτοισι τεληέσσας εκατόμβας καλή υπό πλατανίστω όθεν ρέεν άγλαόν ύδωρ» (=Κι εμείς στους ιερούς βωμούς, όπου μια βρύση εκύλαε τα όμορφα νερά της, κάτω από ωραίο πλάτανο στους αθανάτους προσφέραμε λαμπρές εκατόμβες), Ομ. Ιλιάδα, Β , 305-307.

Αν θα ήθελε κανείς να επισημάνει ένα εμβληματικό στοιχείο που προσδιορίζει την ταυτότητα του χωριού μας, έργο των ανθρώπων ή μνημείο, αν επιτρέπεται η έκφραση, της φύσης, όλοι, πιστεύω, θα

συμφωνούσαμε ότι αυτό είναι ο αιωνόβιος πλάτανος στο κέντρο του οικισμένου χώρου. Πρόκειται για ένα επιβλητικό δέντρο, με ύψος δεκάδων μέτρων, που αναμετριέται με τους ανέμους, τις θύελλες και τις βροχές , στο αέναο γύρισμα των καιρών, βουβός μάρτυρας ενός κομματιού της ιστορίας του μικρού οικισμού μας, που συνδέεται με πρόσωπα και γεγονότα και τροφοδοτεί τη συλλογική μνήμη όσων γεννηθήκαμε και ζήσαμε, ένα τουλάχιστον μέρος της ζωής μας, σ' αυτόν (συνέχεια στις σελ. 8-9).

ΔΙΑΒΑΣΤΕ ΑΚΟΜΗ:

- ΤΟ ΓΡΑΜΜΑ ΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ, σελ. 2-3

- Γεγονότα και σχόλια, του Ε. Γ. Χόρτη, σελ. 5 – 7

- , του Άγγελου. Γ. Χόρτη σελ. 10

- Ποικίλα, σελ. 11-12

ΤΟ ΓΡΑΜΜΑ ΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ

Αυτός ο κόσμος ο μικρός, ο ... τσότσος¹ !

Αγαπητοί συγχωριανοί και φίλοι αναγνώστες,

Επειδή μου κάζει πως δεν υπάρχουνε πολλοί —ή μάλλον είμαι βέβαιος πως δεν υπάρχουνε— τόσο σωστοί όσο ο μπάμπια Τιπούκειτος κι ο φίλος του ο Σοφολογιότατος, αλλά κι επειδή ο παραλογισμός στ'ς μέρες μας όχι μοναχά δεν σπανίζει, αλλά έχει και μεγάλη πέραση, θα σας μεταφέρω απάνου – κάτου τα σχόλιά τους για όσα εσταχυολογήσανε καλοκαιριάτικα απ' την ανάγνωση του Τύπου.

Μπάμπια Τιπούκειτος: Από φτα που διαβάζω, φαίνεται πως ή στραβός είν' ο γιαλός ή στραβά αρμενίζουμε, αφού καθημερ'νά γένομάστενε μάρτυρες α- νόητων πρακτικών και α-δια-νόητων και α-κατα-νόητων φαινομένων για όποιοινε έχει «σώας τας φρένας», κι ασ του αρέσει ο Ιονέσκο κι ο Μπέκετ και γενικά το θέατρο του παραλόγου. Εδώ, πρόκειται για θέατρο του «παρά» - λόγου (όπως λέμε «παραπαιδεία», δηλαδή παιδεία του παρά κ.τ.τ.).

- Γιατί το λες εφτό, μπάμπια;

- Γιατί, ενώ ξέρουμε πως υπάρχει σχέση αλληλεξάρτησης του φυσικού περιβάλλοντος με τον άνθρωπο και μόνιμο πάρε - δώσε χλωρίδας και πανίδας, κάτι σαν αναγκαστική και διαρκής σεμπριά², δείχνουμε καθημερ'νά πόσο κουφιοκεφαλάκηδες είμαστε και γλέπουμε πως, άμα δεν μας δέρνει το μυαλό μας, πάμε κατά διαόλου. Γιατί η απληστία μας κι ο περαβρεχιτισμός μας καταστρέφουνε το οικοσύστημα και δεν ιδρώνει τ' αυτί μας με τ'ς πολύ σοβαρές συνέπειες για τον άνθρωπο αλλά και, γενικότερα, για την ίδια τη ζωή στον πλανήτη γη. Για παράδειγμα, αν καταστρέψουμε τ'ς θρούμπες, το θυμάρι, τ'ς ασφάκες και τ'ς σπλώνους τ'ς Λευκάδας, θα νά'χουμε ένα καινούργιο περιβάλλον και θα εξαφανιστούνε σερσέλοι, σφήγκες, μέλισσες (όχι το συγκρότημα) κ.λπ., και θα μας λείψει κι η γιορτή μελιού στο Δράγανο. Κι αν πάμε και σε νιαν άλλη σκάλα, τότενες θα ιδούμε, αν έχουμε δυο δράμια μυαλό, και πόσο τσότσοι είμαστε. Και εξηγούμαι: πριν από 2.500.000 χρόνια εξελίχτηκε το γένος μας (γένος homo) στ'ν Αφρική. Στ'ν αρχή εψάχνανε ρίζες, έντομα, ζωάκια, ψάρια, καρπούς, για να επιβιώσουνε. Με το πέρασμα των χιλιετιών εμάθανε να χρησιμοποιούνε τη φωτιά, να φκιάνουνε εργαλεία, να επικοινωνούνε μεταξύ τ'ς. Έτσι εδιαμορφώ'κε ο λεγόμενος σοφός άνθρωπος (homo sapiens), πο'καμε τη γεωργική, τη βιομηχανική και τ'ν επιστημονική επανάσταση και που εξεκίν'σε τη διαπλανητική του σταδιοδρομία και μπορεί να φκιάνει και αντίγραφα των ζωντανών οργανισμών, όπως έφκιασε το αντίγραφο νιάς προβατίνας, της Ντόλλου (!).

Ωστόσο, το «σοφός» φαίνεται πως είναι ευφημισμός. Πέρα από τα πυρηνικά που απειλούνε τ'ν επιβίωση τ'ς ανθρωπότητας – και τ'ς Λευκάδας, βεβαίως, βεβαίως- υπάρχουνε κι άλλα άσκημα χαμπέρια. Τ'ς προάλλες εδιάβασα πως έχει προκαλέσει παγκόσμια ανησυχία το ραπόρτο των επιστημόνων που μελετάνε το λιώσιμο των πάγων στο βόρειο ημισφαίριο και πιο συγκεκριμένα στη Γροιλανδία, που διαθέτει τα μεγαλύτερα αποθέματα πάγου σε ολόκληρο τον κόσμο. Γλέπω όμως πως σταματάμε στ'ν ανησυχία και στο «ω, γαμώτο!» και δεν πάμε παρακάτου, καρτερώντας ο ένας απ' τον άλλο να λύσει το πρόβλημα. Βέβαια, για να λέμε και του στραβού το δίκιο, ίσως να φτάνει το κακό το ριζικό μας, να φτάνει ο Θεός που μας μισεί, να φτάνει οι κρητικοί που εφκιάσανε θερμικήπια και δώκανε την ιδέα του θερμοκηπίου στ'ς μεγαλοσάνους βιο-μήχανους (γού κι αγλοιμένο σ' εμάς τους «α-μήχανους»). Στην Ισλανδία πάλε, η πρωθυπουργός της Κατρίν Γιακομπσντότιρ και η πρώην αρμοστής του ΟΗΕ για τα ανθρώπινα δικαιώματα Μαίρη Ρόμπινσον εκάμανε τα αποκαλυπτήρια νιάς πλάκας, που είναι το πρώτο μνημείο για τον πρώτο παγετώνα που εξαφανίστηκε εξαιτίας τ'ς ανόδου τ'ς θερμοκρασίας και, γενικά, των κλιματικών αλλαγών στον κόσμο. Η καμπανιά, βέβαια, που ακούστηκε, με τη συμβολική εφτήνη κίνηση, ερίχτηκε για να τραβήξει τ'ν προσοχή στο πρόβλημα. Εμάς όμως καρφί δεν μας καίεται, όπως εξάλλου φαίνεται κι απ' το σύνθημα «μπουρλότο» που εβήκε απ' το στόμα τ'ς θεάς Σαπφώς Νοταρά με άλλο πνεύμα, και το υιοθετήσαμε με τ'ς πυρκαγιές που ανάβουμε στα δάση, με τ'ς σοκαριστικές εικόνες απ' τ'ς πυρκαγιές στον Αμαζόνιο και τ'ς φωτιές που ανάβουμε στα ... μπατζάκια μας. Και πραγματικά δεν έχουμε το Θεό μας, αφού ούτε και τα ιερά κείμενα πιεντάμε, μιας και τα ακυρώνουμε, όπως εκείο που λέει ο προοιμαικός ψαλμός: «Όριον έθου, ό ου παρελεύσονται, ουδέ επιστρέψουσι καλύψαι την γην» [= (Κύριε), έβαλες σύνορο (ανάμεσα στη θάλασσα και στην ξηρά) και τα νερά τ'ς θάλασσας δεν θα παραβιάσουνε το σύνορο, ούτε θα επιστρέψουνε για να καλύψουνε τη γη]. Εδώ θεοποιείται φανερά η κονόμα, που εγίνηκε ένα είδος «θρησκείας», αφού επικρατεί ο πλιο «ακάθαρτος» υλισμός κι οι μπελόνηδες³ έχουνε τ' απάνου χέρι, παρόλο που το οικονομικό κόστος από εφτές τ'ς ανακεφαλιές μας είναι ανυπολόγιστο, ενώ το «αγαπάτε αλλήλους» είναι το πρόσχημα κι ο φερετζές...

Έδεκεί ο Σοφολογιότατος δεν άντεξε κι έκαμε το σχόλιό του: Πολλά τα δεινά κ' ουδέν ανθρώπου δεινότερον πέλει (=Πολλά γεννάνε το δέος και το πιο μεγάλο δέος (θαυμασμό);), το γεννάει ο άνθρωπος)⁴. Τα «δεινά» αναφέρονται κυρίως στ'ν ανάπτυξη του πολιτισμού, που έβγαλε τον άνθρωπο από την κατάσταση τ'ς αγριότητας. Και μπορεί ο Χορός στ'ν «Αντιγόνη» του Σοφοκλή να θέλει να δοξάσει το είδος μας, εμείς όμως άλλο νόημα ακούμε πια στις λέξεις «δεινά» και «δεινότερον». Όχι το νόημα νιάς ικανότητας που προκαλεί τον θαυμασμό και το δέος, αλλά το νόημα νιάς εγκληματικής βλακείας που μας συνταράζει και προξενεί τρόμο και φρίκη. Σήμερα καταλαβαίνουμε ίσως περ'σότερο τ'ν αναλυτική μετάφραση του χωρίου απ' τον μεγάλο γερμανό φιλόσοφο Μάρτιν Χάιντεγγερ: «Πολλά είναι τα ανοίκεια, τα παράδοξα, τα παράλογα, τα αδιανόητα, τα απροσδόκητα, τα απρόσιτα, τίποτε πιο ανοίκιο, παράδοξο, απρόσιτο από τον άνθρωπο». Και ο ίδιος ο Χορός άλλωστε, αφού πρώτα υμνήσει τον πολυμήχανο, τον «παντοπόρο» άνθρωπο, που τιθασεύει τα πέλαγα, δαμάζει τα άλογα ζώα και οργανώνει πόλεις, συμπεραίνει δίκαια πως, όση κι αν είναι η επινοητικότητα μας, βαδίζουμε πότε προς το καλό και πότε προς το κακό («ποτέ μεν κακόν, άλλοτ' επ' εσθλόν έρπει»). Όταν ο άνθρωπος ήτανε στ'ν αγκαλιά τ'ς φύσης, την εσκιαζόντανε και την εσεβόντανε, γιατί ήτανε το ίδιο του το σπίτι. Δεν είναι τυχαίο που ήβλεπε τη γη ζωντανή και τ'ν ελάτρευε σαν θεά, τη Γαία, την αιώνια μητέρα. Η τεχνική πρόοδος όμως άλλαξε τόσο πολύ τον τρόπο σκέψης του, που αρχίνισε να γλέπει τη γη σαν πηγή κέρδους από οπουδήποτε, χωρίς όρια και με κάθε τίμημα, ή και σαν εχθρό! Ελεηλάτησε και εξακολουθεί να λεηλατεί τη γη. Την καταστροφή του φυσικού τοπίου εσυμπλήρωσε η ατμοσφαιρική ρύπανση με το τοξικό νέφος, το φαινόμενο του θερμοκηπίου, τ'ν όξινη βροχή και την κλιματική αλλαγή. Ο άνθρωπος δεν μπορεί να αντιμετώπισει φυσικές καταστροφές και τότε αισθάνεται τ'ν πραγματική του αδυναμία. Αν δεν πάρει το μήνυμα αυτό και δεν αλλάξει τη στάση του, τότε είναι αποκλειστικά υπεύθυνος για τη μοίρα του. Αλησμόνησε τον γνωστό μύθο με το "κουτί τ'ς Πανδώρας", που έμαθε στο δημοτικό, απ' το οποίο ξεπηδήσανε τα δεινά, οι αγκούσες κι οι δυστυχίες στον κόσμο. Αν πρέπει να διδαχτούμε κάτι από εφτόνε το μύθο είναι πως δεν

¹ Τσότσος: μικρός, ασήμαντος, μικροσκοπικός, ελάχιστος, λίγος, παιδάριο

² Σεμπριά : συνεργασία στις αγροτικές εργασίες

³ Μπελόνηδες = λαμόγια, μαφίες, 'συμφεροντολόγοι

⁴ Αντιγόνη Σοφοκλέους, στ. 332 - 333(Α' Στάσιμο στ. 332-375).

πρέπει να μαστε φαταούληδες, όπως η Πανδώρα, αλλά ούτε κι απαισιόδοξοι, γιατί απόμεινε ακόμα στο κουτί η ελπίδα ... Και καλό είναι να 'χουμε στο νου μας πως ο Οιδίποδας, που έλυσε το αίνιγμα με τον κωδικό «Ανθρωπος», ο ίδιος δεν είχε ιδέα ποιος πραγματικά είναι. Δεν ήξερε πώς και από ποιους γεννήθηκε, πώς μεγάλωσε, πώς θα βαδίσει και πώς θα πεθάνει.

- Μα εμείς τι μπορούμε να κάμουμε;

Μ.Τ.: Θα σας πω πρώτα όχι τι μπορούμε να κάμουμε, αλλά τι κάνουμε, με μερικά παραδείγματα που βγάνουμε «Μάτι». Εφέτο ο γνωστός ηθοποιός Λεονάρντο Ντι Κάπριο, που έκανε τ'ς διακοπές του στ'ν Πάρο, έβαλε ένα μεγάλο ζήτημα, εκεί των σκουπιδιών που ρίχνουμε στ'ς θάλασσές μας και τα κάνουμε θάλασσα, γράφοντας πως (και πώς) είδε τα εξής: Πλαστικές σακούλες και καθίσματα τουαλέτας. Χιλιάδες κομμάτια αλιευτικών διχτύων. Ούλα επτά κολλημένα στον πάτο τ'ς θάλασσας γύρω από το νησί τ'ς Άνδρου στην Ελλάδα. Εθελοντές συγκεντρώσανε περίπου 300 κιλά. Κάποιοι υποστηρίζουν πως υπάρχουν μικροπλαστικά που αφήνουν ένα αόρατο αποτύπωμα στο περιβάλλον και σ' εμάς. Αυτά μπορούν να καταναλωθούν απ' τα ψάρια, τα οποία στη συνέχεια ψαρεύουμε για να φάμε. Καλή μας όρεξη, λοιπόν.

Στο νησί μας είναι λίου διαφορετικά. Τα σκουπίδια (και κουράδες, με το σ'μπάθιο, και μάλιστα «εις τον αφρό της θάλασσας») που ρίχνουμε οι καπετάνιοι από τα πλοία που πάνε προς Ιταλία, τα πετάνε, γιατί το πέλαγος είναι βαθύ κι η γαϊδουριά μεγάλη και γιατί, όπως απ' τ' άχρα εβήκανε οι ψύλλοι κι απ' τον Μάη τα γαϊδουριά⁵, έτσι και το ζαμάν φου εβήκε όχι απ' τους Γάλλους, αλλά απ' τους καπεταναίους και τ'σους άλλους, λωστρόμους ναύτες, λιμενικούς. Αλλά και στη Χώρα, την πρωτεύουσά μας, έχουμε πρωτοτυπήσει, αφού εκάμαμε χωματερή τον χώρο πίσω απ' το Πνευματικό Κέντρο! Δεν είναι χάρμα; Όσο για τον τζόγο με τίτλο «παράνομες - νόμιμες χωματερές», παίζω στάνταρ 1 (ακλόνητο). Κι άμα περάσει σε κανενός το μυαλό να κάμει κανιά καταγγελία, το πιθανότερο είναι να ακούσει το περίφημο «Ξέρεις ποιος είμαι εγώ;». Επέρσι απάνου απ' την Άϊ - Λεούσα επέταξε τη γόπα του ο οδηγός ΙΧΕ κι από τσι να γένει παρανόλημα του πυρός ούλη η περιοχή! Μάλιστα, ο οδηγός που ήτανε αυτόπτης μάρτυρας του συμβάντος, τον «έκραξε» και από λίου να φάει και ξύλο απ' το δρόστη, πο'χει το στήθος το χορτάτο, τ' αράθυμο και δυνατό, με νια χουτρή χρυσή καδένα στον λαιμό και μάτι μοβόρικο⁶, και προβάλλει το εγώ του και τα ποντίκια του, για να προλάβει ... τον εκφυλισμό του Έθνους!

Σοφ.: Επροχτές εδιάβασα πως είναι πρωτοφανές το φαινόμενο ν'ναι ο Ιούλιος εφέτο ο πιο ζεστός μήνας που καταγράφηκε στην ιστορία! Εφτό δεν είναι κλιματική αλλαγή, αλλά κλιματικό ψήσιμο. Και θα γίνει πολύ, πολύ χειρότερο... Ο μεγαλύτερος πνεύμονας πρασίνου στον κόσμο, ο Αμαζόνιος, έχει γένει φούρνος, αφού τεράστιες πυρκαγιές αποτεφρώνουνε εδώ και μέρες μεγάλες εκτάσεις τροπικών δασών - μια απίστευτη φυσική καταστροφή που οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στην ανθρώπινη παρέμβαση, και μερικοί εξακολουθούν να λένε «φούρνος να μην καπνίσει!»

- Και τι να κάμουμε, λοιπόν;

Μ.Τ.: Τίποτα δεν είναι πλιο επικίνδυνο απ' την απελπισία. Το ζητούμενο είναι να μετατρέψουμε το εφιαλτικό σενάριο τ'ς φλόγωσης σε ένα όσο γένεται πλιο καθαρό, και πράσινο μέλλον για τα παιδιά και τα αγγόνια μας, αφού επήραμε τον τόσο γενναία προκαταβολή τ'ς βλακείας και τ'ς απληστίας μας. Κι αν οι επιστήμονες τ'ς βιοτεχνολογίας αποκωδικοποιήσουνε καλύτερα τη δομή του εγκέφαλου μας - έστω ορισμένων απ' μας, μπορεί και να βρουνε ένα νέο πλασμόδιο σαν εκείο του Λαβεράν, που έχει, - με συγχωρείτε για την ομοιότητα- το επιστημονικό όνομα «kots'lia ή koutsoulia», εγκέφαλου που έχει πα να πει το μυαλό τ'ς κότας μου, κοτούλας μου, κοτοπλακιδούλας μου (άλλοι επιστήμονες είναι βέβαιοι πως έχει κάτσει νια κροποσακούλα στον εγκέφαλό μας, είναι δ'λαδή γιομάτος κροπιά!). Αλλά ες ιδούμε το πράμα πλιο συγκεκριμένα, με βάση τα δεδομένα και τ'ς εμπειρίες απ' τον τόπο μας με τον τρόπο του Οδυσσέα Ελύτη:

ΣΤΗΝ ΑΡΧΗ ΤΟ ΦΩΣ

Κι απέ η ώρα τ'ς χλωροφύλλης Θυμάρι, θρούμπες, παπαρούνες, γεροντολούλουδα, σπάρτα, πραγκαθιές, ελιές, κυπαρίσα, περνάρια, πλάτανοι, κλήματα, βρακατσανιές, μεσπολιές, ρουπάκια ... Εκεί οι Λευκαδίτες αντικρύσαμε τον κόσμο, τ'ς λόφους, τ'ς ξαχούρδες, τα λαγκάδια, τ'ς νεροσορμές, τ'ς κάμπους τ'ς Χώρας, τ'ς Βασιλ'κής, τ'ς Καρυάς, τ'ς δολίνες των Σταυρωτών, τ'ς άγριους και γυμνούς βράχους απ' τον κάβο τ'ς Νηράς ως την Ψηλή Ράχη, τα π'γάδια των Χορτάτων, του Κομπλιού, του Φρυά, τ'ς μύλους τ' Άϊ - Γιαννιού, τη Γύρα, το Κάστρο, τα πετεινά του ουρανού πέρδικες, τρυγόνια, πιστρουδιές, αητομάχους, γαρδέλια, μπακαφία, γκιώνηδες, σερεάλους, αλογόμυγες, π'λοφωτιές, πεταλούδες κι ουλουνώνες των ειδών τ'ς γης τ' αστέρια, τα πλιο δ'κά μας με τα περίεργα ονόματα, που τα εγράφαμε στην πρώτη καταής⁷ μπερδεμένα, παδείροντας ν' αρθρώσουμε τ'ν ταυτότητά μας: ΚΑΛΕΔΥΑ, ΝΕΓΑΣΙΜΗ, ΣΑΛΚΑΜΟ, ΣΑΤΚΟΣ, ΔΑΜΥΡΟΗ, ΣΡΑΠΤΗ, ΣΙΚΟΠΡΟΣ... Κι άκουα μικρός σαν παραμύθι απ' τον παπούλη μου για τ'ν επανάσταση τ'ς Βουκέντρας, τον γέρο - Φωτεινό, τον έρωτα του Άγγελου Σικελιανού με την Εύα Πάλμερ και το νησί μας και πως ούλα εφτά, που εσαλεύανε μέσα στα στήθια των θεικών βάρδων τ'ς Λευκάδας, ήτανε ο ακριβός ο σπόρος που έκαμε κι εφυτρώσανε τα «μοσκαρδίνια» τ'ς δημιουργίας τους, που τ' άρωμά τους αναζωογονεί ούλωνε τον κόσμο.

Θα ντον αφήσουμε, λοιπόν, αυτόνε τον κόσμο το μικρό το μέγα, να γένει Σαχάρα; Θα συνεχίσουμε σαν πρασόλεξ⁸ να χαχανίζουμε και να λέμε απ' ούλα τα θαλασσινά μ' αρέσουν οι ντομάτες κι απ' ούλα τα πετούμενα ο γάιδαρος μ' αρέσει; Θ' αφήσουμε τ'ν Παναγιά και τη Μεγάλη Βρύση χωρίς νερό κι αέρα; Τον Κάβο τ'ς Κυράς μαγαρισμένονε; Και τι μπορούμε να νιώσουμε χωρίς εφτόνε το μαγικό κόσμο; Τι μπορούμε να νιώσουμε αν βγάλουμε απ' όξου νεροσορμές, βράχους, βουνά, ανέμους, λόγγους, γιालούς, ελιές, αμπέλια κι ούλα όσα είπαμε και δεν είπαμε, που είναι μέρος τ'ς ουσίας μας; Και δεν θα νιώσουμε «μαγείαν άφατον», που λέει κι ο Κοσμοκαλόερος⁹, ζώντας στο λευκαδίτικο περ'βόλι κι ακουώντας το καλοκαίρι τον μάλιστα να λαλεί και το χειμώνα να σουρίζει ο βοριάς ή γλέποντας κάτω στο μόλο τ'ς Χώρας αραδιασμένα τα πριάρια με πρώτη τη ναυαρχίδα του Βελέτζα ή κόβοντας στα Σταυρωτά βλασάνι και γλυκάσκामα και μαντριγούρες; Κι απέ, αν νια ξάστερη νύχτα αφήσουμε τη ματιά μας να περιπλανηθεί απ' τον κοντρί του Άϊ - Μ'να στο άγνωστο και απέραντο σύμπαν, στο πάνθεο του έναστρου ουρανού, στ'ν αλετροπόδα, στ'ς αστερισμούς του Κύκνου και τ'ς Κασσιόπης, στον Κένταυρο, τον Περέα, τον Ηρακλή, τον Πήγασο κ.λπ. (ο ουρανός είναι γιομάτος από ελληνικά ονόματα, δυστυχώς μοναχά αρχαία) και αν ρωτήσουμε τον δάσκαλο το Σκούπλα να μας πει τι είναι εφτά, θα καταλάβουμε πόσο τσότσοι, πόσο εφήμεροι, πόσο μηδαμνοί είμαστε. Κι αν καταλάβουμε το ποιοι και τι είμαστε - όχι σαν τον Οιδίποδα-, τότενες θα χαμπλώσουμε λίου ή μάλλον πολύ και δε θα ματαβγεί απ' τα χείλια μας το «Ξέρεις ποιος είμαι εγώ;», για να 'χουμε μέτρο να κάνουμε εκείο που πρέπει ως κάτοικοι νιας περιοχής, ως παραγωγοί, ως καταναλωτές, ως πολίτες κι ακόμα για να μην ανεχόμαστε ενέργειες αλλουώννε, όποιοι και ν'ναι, οι οποίες υποβαθμίζουνε το περιβάλλον και, γενικά, για να 'χουμε τ' αμέντι μας ατομικά και, πλιότερο,

5 Απ' το τραγούδι «Να τι βγαίνει από κει» του Γιώργου Ροβερτάκη

6 Μοβόρος = αιμοβόρος, αιμοχαρής, αιμοδιψής, κακούργος

7 Πρώτη καταής: λεγόταν η «τάξη» (τυπικά ανύπαρκτη) των παιδιών 5-6 χρονών που δεν είχαν δικαίωμα να πάνε ακόμη σχολείο, αλλά γίνονταν δεκτά από το δάσκαλο και κάθονταν «καταής», δηλαδή στο χώμα ή στο σαλίτζο, για να βρίσκονται σε ελεγχόμενο χώρο και να «παίρνουνε και κάτι από γράμματα».

8 Πρασόλω: νέα γυναίκα που περπατάει και χαχανίζει.

9 Κοσμοκαλό(γ)ερος: ο Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης

συλλογικά στην προστασία του, καλλιεργώντας εκεί που λέμε περιβαλλοντική συνείδηση. Αλλιώς θα νά'χει χίλια δίκια ο Βίλχελμ Ράιχ να μας αποκαλεί ανθρωπάκους, να μας κατασιδιάζει και να μας τα ψέλνει απ' την καλή κι απ' την ανάποδη10.

Κι αμέσως στέλνει τον άγγονά του στο σπίτι να ντου φέρει το βιβλίο «Άκου ανθρωπάκο». Και μόλις του τό'φερε - στο Πι και Φι - ο μπάρμπα Τιπούκειτος επαράκαλεσε τον φίλο του τον Σοφολογιότατο, που ξέρει ανάγνωση καλύτερα απ' ούλους, να διαβάσει ένα χαρακτηριστικό απόσπασμα:

Σοφ.: «Σε φωνάζουν Ανθρωπάκο, Κοινό Άνθρωπο. Λένε πως εχάραξε η εποχή σου, η «Εποχή του Κοινού Ανθρώπου».

Δεν είσαι συ που το λες, ανθρωπάκο. Το λένε εκείνοι, οι αντιπρόεδροι των μεγάλων εθνών, οι εργατοπατέρες, οι μετανιωμένοι γιοι των αστών, οι πολιτικοί και οι φιλόσοφοι. Σου προσφέρουν το μέλλον, μα δε ρωτάνε για το παρελθόν σου. Κι όμως, είσαι κληρονόμος ενός τρομερού παρελθόντος. Τούτη η κληρονομιά καίει στη χούφτα σου σα διαμάντι φλεγόμενο. Εγώ αυτό έχω να σου πω. Ο γιατρός, ο τσαγκάρης, ο μηχανικός ή ο εκπαιδευτικός, για να προκόψουνε στη δουλειά τους και να κερδίσουνε το ψωμί τους, πρέπει να γνωρίζουν τις ελλείψεις τους. Εδώ και κάμποσες δεκαετίες παίρνεις παγκοσμίως τα ηνία στα χέρια σου. Το μέλλον της ανθρωπότητας θα εξαρτηθεί απ' τις σκέψεις και τις πράξεις σου. Όμως, οι δάσκαλοι και οι αφέντες σου δεν σου μιλάνε για τον τρόπο που σκέφτεσαι πραγματικά. Δεν σου λένε ποιος είσαι στα αλήθεια. Κανένας δεν τολμά να σε φέρει αντιμέτωπο με τη μοναδική πραγματικότητα που έχει τη δύναμη να σε καταστήσει κύριο του πεπρωμένου σου. Είσαι «ελεύθερος» από μια άποψη μονάχα: ελεύθερος από την αυτοκριτική, που μπορεί να σε βοηθήσει να κουμαντάρεις τη ζωή σου.

Δεν σε άκουσα να παραπονιέσαι ποτέ: «Με εκθειάζετε σαν τον μελλοντικό αφέντη του εαυτού μου και του κόσμου μου. Αλλά δεν μου λένε πώς γίνεται κανείς αφέντης του εαυτού του. Δεν μου λένε ποια είναι τα λάθη και τα ελαττώματά μου, πού σφάλω στον τρόπο που σκέφτομαι και πράττω». Επιτρέπεις στους ισχυρούς να απαιτούν τη δύναμη εν ονόματι «του ανθρωπάκου». Όμως, εσύ ο ίδιος παραμένεις βουβός. Ενισχύεις τους ισχυρούς με περισσότερη δύναμη. Επιλέγεις για εκπροσώπους ανθρώπους αδύναμους και κακοήθεις. Τελικά διαπιστώνεις πάντα, πολύ αργά, πως σ' έπιασαν κορόιδο. Σε καταλαβαίνω! Κι ετούτο επειδή αντίκρισα αμέτρητες φορές το γυμνό κορμί και την ψυχή σου. Σε είδα δίχως τη μάσκα σου, την κομματική σου ταυτότητα ή την εθνική σου υπερηφάνεια. Γυμνό σαν νεογέννητο, γυμνό σαν στρατάρχη ξεβράκωτο. Σ' άκουσα να κλαις και να οδύρεσαι. Μου μίλησες για τα προβλήματά σου, τις αγάπες και τους πόθους σου. Σε ξέρω και σε καταλαβαίνω. Και θα σου πω τι είσαι, ανθρωπάκο, επειδή πιστεύω πραγματικά στο τρανό σου μέλλον. Μα επειδή το μέλλον σου ανήκει, αναμφίβολα σου ανήκει, ρίξε μια ματιά στον εαυτό σου. Κοίτα τον όπως είναι πραγματικά. Άκου αυτό που κανένας από τους ηγέτες και τους αντιπροσώπους σου δεν τολμά να σου πει: Είσαι «άνθρωπος μικρός, κοινός». Συλλογίσου τη διπλή έννοια που έχουν τούτες οι λέξεις, «μικρός» και «κοινός»... Μην το βάζεις στα πόδια! Βρες το κουράγιο να αντικρίσεις τον εαυτό σου!

«Με ποιο δικαίωμα μου κάνεις κήρυγμα; Βλέπω την ερώτηση στο τρομαγμένο βλέμμα σου. Σ' ακούω να την ξεστομίζεις όλο αυθάδεια. Φοβάσαι να αντικρίσεις τον εαυτό σου, ανθρωπάκο. Φοβάσαι την κριτική, όσο και τη δύναμη που σου υποσχέθηκαν. Αλήθεια, πώς σκέφτεσαι να χρησιμοποιήσεις τη δύναμή σου; Δεν ξέρεις. Φοβάσαι και να σκεφτείς ακόμη πως μπορεί κάποια μέρα να 'σαι διαφορετικός: ελεύθερος αντί φοβισμένος, ειλικρινής αντί ραδιούργος, να χαιρέσει τον έρωτα, όχι σαν τον κλέφτη μες στη νύχτα, αλλά ανοιχτά, στο φως του ήλιου. Απεχθάνεσαι τον εαυτό σου, ανθρωπάκο. Αναρωτιέσαι, «Ποιος είμαι εγώ που θα 'χω άποψη, θα κουμαντάρω τη ζωή μου και θα αποκαλώ ολάκερη την οικουμένη δική μου;» Δίκιο έχεις. Ποιος είσαι εσύ που θα διεκδικήσεις τη ζωή σου; Ε, λοιπόν, θα σου πω ποιος είσαι. Διαφέρεις από τον ισχυρό σε τούτο μόνο, ο ισχυρός υπήρξε κάποτε ένας πολύ μικρός ανθρωπάκος, αλλά ανέπτυξε μια σημαντική ικανότητα. Αναγνώρισε την ποταπότητα και την ανεπάρκεια των σκέψεων και των πράξεών του. Κάτω από την πίεση κάποιου έργου που θεωρήσε σημαντικό, έμαθε να διακρίνει ότι η μικρότητα κι η ευτέλεια του απειλούσαν την ευτυχία του. Με άλλα λόγια ο ισχυρός γνωρίζει πότε και σε τι είναι ανθρωπάκος. Ο ανθρωπάκος όμως δεν γνωρίζει ότι είναι ποταπός και φοβάται να το μάθει. Κρύβει την ποταπότητα και την ανεπάρκειά του πίσω από αυταπάτες δύναμης και μεγαλείου, της δύναμης και του μεγαλείου κάποιου άλλου. Είναι περήφανος για τους μεγάλους στρατηγούς του, αλλά όχι για τον εαυτό του. Θαυμάζει την ιδέα που δεν είχε κι όχι εκείνη που είχε. Όσο λιγότερο καταλαβαίνει κάτι, τόσο περισσότερο πιστεύει σ' αυτό. Κι όσο καλύτερα αντιλαμβάνεται μια ιδέα, τόσο η πίστη του σ' αυτήν κλονίζεται¹¹».

ΥΓ: Το παραπάνω κείμενο εβρέθηκε σε ένα γράμμα κλεισμένο σ' ένα σφραγισμένο μπουκάλι, γραμμένο πριν από 500 χρόνια, που ξεβράστηκε στον ξερόλοφο των Σταυρωτών, δηλαδή γύρω στα 2020-2030 μ. Χ., όταν τα Σταυρωτά ήτανε ακόμα βουνό τ'ς Λευκάδας.

Για τη Σύνταξη: Έκτορας Γ. Χόρτης

Χρυσό δαχτυλίδι από την Αμφίπολη (ν. Σερρών), στη σφενδόνη του οποίου παριστάνεται η θεά Άρτεμις, μια από τις κυριότερες θεότητες και προστάτιδα της φύσης, με δάδα στο δεξί, τη φαρέτρα της στον ώμο και δίπλα της το ιερό ελάφι (περίπου 300 π.Χ.). Τον περίλαμπρο ναό της στην Έφεσο (θεωρούνταν ένα από τα 7 θαύματα του κόσμου), πυρπόλησε ο διαβόητος εμπρηστής της Αρχαιότητας Ηρόστρατος το 356 π. Χ., για να μείνει το όνομά του στην ιστορία. Για το ανοσιούργημά του τον εκτέλεσαν και απαγόρευσαν κάθε αναφορά στο όνομά του επί ποινή θανάτου. Σήμερα το όνομά του (και στις ξένες γλώσσες) χαρακτηρίζει όσους εγκληματούν για να γίνουν διάσημοι.

Τα Χορτάτα

Τριμηνιαία περιοδική έκδοση

Φύλλο 33 (Ιούνιος – Αύγουστος 2019)

• Ιδιοκτήτης: Σύλλογος των Απανταχού Χορτιωτών Λευκάδας
τηλ. 6974415725, e-mail: arpiros@otenet.gr

• Υπεύθυνος έκδοσης - ύλης: Έκτορας Γ. Χόρτης
Επικοινωνία: τηλ. 210-9844200, 6944416206, e-mail: hecchortis@gmail.com

• Συντακτική Επιτροπή: Άγγελος Γ. Χόρτης, Θωμάς Ε. Χόρτης, Σταθούλα (Λούλα) Σακελλαρίου - Αυλωνίτη, Νίκος Δ. Χόρτης, Έκτορας Γ. Χόρτης.

Σελιδοποίηση: Έκτορας Γ. Χόρτης

Εκτύπωση: PLANETCOPY, Ψηφιακές εκδόσεις - εκτυπώσεις, Μαυρομυχάλη 15, Αθήνα 10679, τηλ. 2103636729

10 Το βιβλίο «Άκου ανθρωπάκο» πρωτοεκδόθηκε το 1946, μεταφράστηκε σε δεκάδες γλώσσες και είναι το τρίτο σε πωλήσεις βιβλίο στην παγκόσμια ιστορία μετά τη Βίβλο και το Κεφάλαιο του Καρλ Μαρξ.

11 Βίλχελμ Ράιχ, Άκου Ανθρωπάκο (Rede an den Kleinen Mann), μτφρ. Δ. Παπαδημητρίου, εκδ. Αποσπερίτης 1983, Σελ. 19-21

ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ

Του Έκτορα Γ. Χόρτη

1. ΠΕΤΡΟΣ Δ. ΣΤΕΦΑΝΙΤΣΗΣ: «Επολέμα και ιάτρευε»

Στις 7 Αυγούστου 2019 ο κ. Τριαντάφυλλος Ε. Σκλαβενίτης, Ιστορικός, παρουσίασε στο Πνευματικό Κέντρο του δήμου Λευκάδας ένα νέο βιβλίο – σχολιασμένη φωτοανατύπωση του βιβλίου του Πέτρου Δ. Στεφανίτη, που είχε εκδοθεί πριν από 180 χρόνια-, με τίτλο «Απομνημονεύματα». Συντονίστρια της εκδήλωσης ήταν η ιστορικός κ. Χριστίνα Ε. Παπακώστα.

Εκδότρια είχε ήδη χρίσει ο αείμνηστος μελετητής του Στεφανίτη Σπύρος Ασδραχάς την Εταιρεία Λευκαδικών Μελετών, ενώ επιμελητής της έκδοσης ανέλαβε ο κ. Σκλαβενίτης, επικουρούμενος από την κ. Αικατερίνη Νάστα, Προϊσταμένη ης Διεύθυνσης της Βιβλιοθήκης του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Τα εκδοτικά έξοδα του βιβλίου ανέλαβε ο αγιοπετρίτης κ. Σπύρος Γ. Πολίτης, ενώ χορηγός αντιτύπων του βιβλίου ανέλαβε ο δήμος Λευκάδας, με εισήγηση του κ. Δρακονταειδή. Εμείς περιοριζόμαστε να παραθέσουμε τα κύρια σημεία της εισήγησης του κ. Σκλαβενίτη για το τεράστιο μέγεθος του Πέτρου Δ. Στεφανίτη.

Ο Πέτρος Δ. Στεφανίτης έμαθε τα εγκύκλια γράμματα στη Λευκάδα και στη συνέχεια διδάχθηκε και ασκήθηκε στη φαρμακοποιία στους αδελφούς Τρύφου, φαρμακοποιούς της Λευκάδας, και ακολούθως παρακολούθησε μαθήματα ιατρικής στο Collegio Medico του Ιατρικού Συλλόγου Κέρκυρας. Από το 1810 άρχισε να ασκεί κλινική ιατρική ως το 1820 και στη συνέχεια, μνημένος στις αρχές του Φιλελευθερισμού - από τους Άγγλους χαρακτηρίστηκε φυγός και εξόριστος και η περιουσία του δημεύθηκε-, πέρασε στη Δυτική Ελλάδα, για να βοηθήσει στον Αγώνα της Ανεξαρτησίας «της κοινής πατρίδος». Έλαβε μέρος στην ατυχή μάχη του Πέτα και στη συνέχεια βρέθηκε στο Μεσολόγγι, όπου έμεινε από το 1822 ως την Έξοδο (1826), ασκώντας το επάγγελμα του ιατροχειρουργού. Κατά την έξοδο σώθηκε τραυματισμένος και κατέληξε στο Ναύπλιο, όπου άνοιξε ιατρείο, παρέχοντας παράλληλα δωρεάν ιατρικές υπηρεσίες και φάρμακα στους φτωχούς ως το 1834 που έμεινε εκεί. Το 1827 πήρε μέρος ως εκπρόσωπος των Λευκαδίων στη συγκρότηση του Επανεπιστημίου Στρατιωτικού Σώματος και εκστράτευσε τρεις φορές, για να βοηθήσει τους πολιορκούμενους στην Ακρόπολη Έλλης. Την ίδια χρονιά (1827), ανέλαβε καθήκοντα ιατροχειρουργού και διευθυντή στο Νοσοκομείο Ναυπλίου, το οποίο αναβάθμισε και στο ζήτημα των υποδομών και στο θέμα των

προσφερόμενων υπηρεσιών, με τη στήριξη του Καποδίστρια, που εκτίμησε το

έργο του. Το 1832 το Νοσοκομείο παραδόθηκε στη Γαλλική φρουρά και αργότερα η Αντιβασιλεία αρνήθηκε την επαναλειτουργία του. Επιπλέον δεν αναγνώρισε τις υπηρεσίες του Στεφανίτη ούτε εξόφλησε όσα εκείνος είχε ξοδέψει για τις ανάγκες του Νοσοκομείου και όχι μόνο. Τον κατέταξε, βέβαια, τιμητικά αμισθί στη Βασιλική Φάλαγγα. Ο Νότης Μπότσαρης είπε λακωνικά γι' αυτόν και την προσφορά του: «επολέμα και ιάτρευε». Το 1835 βρέθηκε στην Αθήνα, όπου με μεγάλες δυσκολίες πήρε άδεια ασκήσεως του Ιατρικού επαγγέλματος (του έλειπαν οι πανεπιστημιακές σπουδές), που του προσπόρισε σημαντικά οικονομικά οφέλη.

Στα Απομνημονεύματά του εκφράζει την πικρία του ηττημένου, γράφοντας χαρακτηριστικά: «τα ειδικά μου δίκαια συμπεριλαμβάνονται στα δίκαια των Ελλήνων». Νοσταλγούσε τα δημιουργικά χρόνια του Καποδίστρια και τις καλές μέρες του Νοσοκομείου Ναυπλίου. Ενδιαφέρθηκε για την πρόοδο των θεσμών της Παιδείας και του Πολιτισμού, όπως η Αρχαιολογική και η Φιλεκπαιδευτική Εταιρεία, των οποίων έγινε μέλος, ενώ έγινε και συνδρομητής για την οικοδόμηση του Πανεπιστημίου. Παράλληλα υπήρξε συνδρομητής σε βιβλία, περιοδικά και εφημερίδες, ενώ αποφάσισε να τυπώσει και δύο βιβλία. Το πρώτο ήταν το Χρησολόγιο του 1838, στηριγμένο σε έναν μεγάλο χειρόγραφο κώδικα. Το 1839 αποφάσισε να γράψει και να τυπώσει τα Απομνημονεύματά του, με βαριές κατηγορίες εναντίον της Αντιβασιλείας και του Όθωνα. Στο τέλος της ίδιας χρονιάς συνελήφθησαν οι αρχηγοί της Φιλεκπαιδευτικής Εταιρείας και οι ομοϊδεάτες τους, μεταξύ των οποίων και ο Στεφανίτης, που στη συνέχεια αφέθηκε ελεύθερος. Τα αντίτυπα των Απομνημονευμάτων του χάθηκαν και παρά ταύτα συνέχισε την εκδοτική του προσπάθεια, που οδήγησε στην ολοκλήρωση της έκδοσης της τετράτομης αλληλογραφίας του Καποδίστρια (1841-1843).

Το 1846 τον συντάραξε ο θάνατος του τριαντατριάχρονου θετού του γιου Νικολάου Κ. Γκίκα, ανθυπολοχαγού, που τον είχε πάρει ορφανό το 1826 στο Μεσολόγγι. Το 1861 συνέταξε τη διαθήκη του. Τις αδημοσίευτες συγγραφές του τις άφησε στον Σπυρίδωνα Ι. Ζαμπέλιο, βιβλία της βιβλιοθήκης του στο Πανεπιστήμιο, πίνακες ζωγραφικής στο Πολυτεχνείο, βοηθήματα και αντικείμενα αξίας σε συγγενείς του. Τη σημαντική κινητή και ακίνητη περιουσία του άφησε στη Ριζάρειο Εκκλησιαστική Σχολή, για να σπουδάσουν τρεις φτωχοί Λευκαδίτες ή Επτανήσιοι. Το κληροδότημα λειτουργεί από το 1867 ως τις μέρες μας και θεωρήθηκε μεγάλο ευεργέτημα για τη λευκαδίτικη κοινωνία, που δεν διέθετε τους πόρους για να γραμματίζει τα παιδιά της. Πέθανε και κηδεύτηκε στην Αθήνα στις 6 Μαρτίου 1863 και πιθανότατα ετάφη στον χώρο της Ριζαρείου Σχολής (απέναντι απ' τον Ευαγγελισμό).

Από την πλευρά μας συγχαίρουμε θερμά τους συντελεστές της επιμέλειας και της έκδοσης του βιβλίου, που αποτελεί προσφορά όχι μόνο για τη Λευκάδα αλλά και ευρύτερα.

Εταιρεία Λευκαδικών Μελετών

2. ΚΔ' Συμπόσιο της ΕΛΜ: Πνευματικό Κέντρο του δήμου Λευκάδας, 8 και 9 Αυγούστου 2019.

Το διήμερο 8 και 9 Αυγούστου 2019 πραγματοποιήθηκε στο Πνευματικό Κέντρο του δήμου Λευκάδας με εξαιρετική επιτυχία το ενταγμένο στο πρόγραμμα των γιορτών Λόγου και Τέχνης ΚΔ' Συμπόσιο της Εταιρείας Λευκαδικών Μελετών, με συνδιοργανωτή το Πνευματικό Κέντρο και με θέμα «**Η εξέγερση των Λευκαδίων κατά της Αγγλοκρατίας το 1819**». Στην απογευματινή συνεδρία της πρώτης ημέρας, στην οποία προηδρεύσε η κ. **Πηνελόπη Ματσούκα**, περιβαλλοντολόγος, μετά από τον χαιρετισμό του δημάρχου κ. **Μάρκου Νικητάκη**, ο πρόεδρος της ΕΛΜ κ. **Αθανάσιος Μελάς** παρουσίασε τη θεματική του Συμποσίου. Ακολούθησαν οι παρακάτω εισηγήσεις: 1) **Σπυρίδων Α. Σκλαβενίτης**, Δρ. Ιστορίας, Διευθυντής

Γ.Α.Κ Πρέβεζας, *Η εξέγερση των χωρικών της Λευκάδας το 1819. Τα γεγονότα και τα ζητήματα*, 2) **Χριστίνα Ε. Παπακώστα**, Ιστορικός, υποψήφια Δρ. Ιονίου Πανεπιστημίου, *Λευκάδα 1819, ξαναγράφοντας την Ιστορία*, 3) **Τριαντάφυλλος Ε. Σκλαβενίτης**, Ιστορικός, Ομότιμος Διευθυντής Ερευνών Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών, *Τα κοινωνικά αιτήματα και ο χαρακτήρας της συμμετοχής*. Την επομένη, 9 Αυγούστου, με πρόεδρο την Προϊσταμένη της Δημόσιας Βιβλιοθήκης Λευκάδας κ. **Μαρία Ρούσσου**, πραγματοποιήθηκαν οι εξής εισηγήσεις: 1) **Γεράσιμος Π. Μελάς**, Ιστοριοδίφης, τ. Δήμαρχος Απολλωνίων, *Ο Γερουσιαστής Ευτύχιος Ζαμπέλης και η υποεκτίμηση του χαρακτήρα της εξέγερσης της Λευκάδας*, 2) **Πέτρος Πετράτος**, Φιλολόγος, Δρ. Ιστορίας, Υπομνήματα, σάτιρες, συσσωματώσεις και λαϊκές παραχές: πρώιμες αντιδράσεις κατά της Αγγλοκρατίας, 3) **π. Ιωαννίκιος Ζαμπέλης**, Δρ. Νομικής, Θεολόγος, Ιεροκήρυκας Ι.Μ Λευκάδος και Ιθάκης, *Εκκλησιαστική διάσταση της εξέγερσης των χωρικών του 1819 στη Λευκάδα και* 4) **Δημήτρης Σπ. Τσερές**, Φιλολόγος- Συγγραφέας, *Ο απόηχος της στάσης του 1819 στη λευκαδίτικη Γραμματεία*.

Το Συμπόσιο έκλεισε με την απονομή του βραβείου ΠΕΤΡΟΥ & ΝΙΤΑΣ ΑΡΓΥΡΗ στους πρωτεύσαντες αποφοίτους, μαθητή και μαθήτριά, των Λυκείων της πόλης κατά το σχολικό έτος 2018-2019 (φέτος ήταν τρεις λόγω ισοβαθμίας) από τον βουλευτή Λευκάδας κ. Αθανάσιο Καββαδά, τον Δήμαρχο Λευκάδας κ. Μάρκο Νικητάκη και την Προϊσταμένη της Δημόσιας Βιβλιοθήκης Λευκάδας κ. Μαρία Ρούσσου, μετά από πρόσκληση του Προέδρου της ΕΛΜ κ. Αθανάσιου Μελά. *Ένα μεγάλο Εύγε στους βραβευθέντες - στις μαθήτριες **Αλίκη Τσαμποπούλου-Δαμιανή** και **Λήδα Ζωζώου** και τον μαθητή **Αλέξανδρο Ντινο-** και, **βέβαια**, και στο ζεύγος **Πέτρου και Νίτας Αργύρη** που θέσπισε το βραβείο και τα συγχαρητήριά μας σε όλους του συντελεστές του Συμποσίου. Και του χρόνου με υγεία.*

3.Caso accidente? Δεν νομίζω. Γιατί ο Ηλίας ο μέγας αεί ... Λογοθετεί και αποθεώνεται.

Στις 10 Ιουνίου 2019 ο Σύλλογος Λευκαδίων Αττικής «Η Αγία Μαύρα» οργάνωσε τιμητική εκδήλωση για τον σπουδαίο ηθοποιό Ηλία Λογοθέτη στην αίθουσα της Εταιρείας Ελλήνων Λογοτεχνών, όπου συνέρρευσε πλήθος Λευκαδίων, με πρώτους - πρώτους τη σύζυγό του Μαρία Ζαχαρή, τον αναδεξιμό του και συντονιστή της εκδήλωσης Ηλία Γεωργάκη και φίλους του από τα παλιά, αλλά και με την παρουσία «αλλο-φίλων» που εκτιμούν την μεγάλη του προσφορά στο θέατρο και στον κινηματογράφο και, γενικότερα, στον πολιτισμό. Στην αρχή απηύθυναν χαιρετισμούς ο πρόεδρος της Εταιρείας Ελλήνων Λογοτεχνών Κωσταντίνος Καρούσος και ο πρόεδρος του Συλλόγου Λευκαδίων Αττικής Σωκράτης Κακλαμάνης.

Φωτο: Κώστας Πατρίκιος

Στην εκδήλωση μίλησε αρχικά η φιλόλογος κ. Αργυρώ Βερυκίου-Μπαλντά, που αναφέρθηκε διεξοδικά στην πορεία του τιμώμενου στον χώρο (στον ομφάλιο λώρο που τον δένει με τη Λευκάδα κ.λπ.) και τον χρόνο (παιδική και εφηβική ηλικία, σχέση με τον Ορφέα και την όπερα κ.ο.κ.), καθώς και στην πολυσχιδή προσωπικότητά του. Στη συνέχεια πήρε τον λόγο ο σκηνοθέτης Γιάννης Φαλκώνης, που εστίασε περισσότερο στην μεγάλη προσφορά του ηθοποιού με την τεράστια μουσική - και όχι μόνο - παιδεία στο θέατρο και στον κινηματογράφο, στην καλλιτεχνική του πορεία και τις εντυπωσιακές επιδόσεις του εντός και εκτός Ελλάδας (Θέατρο Τέχνης, διεθνή φεστιβάλ θεάτρου ανα την Ευρώπη, μπελκάντο, όπερα κ.ά.) και στην εν γένει προσφορά του. Αλλά και ο βαφτισιμιός του τιμώμενου διακεκριμένος δημοσιογράφος και συγγραφέας κ. Ηλίας Γεωργάκης έκανε τις δικές του πολύ ουσιαστικές επισημάνσεις και προτάσεις, ενώ ο Ηλίας Λογοθέτης έδωσε μοναδικό χρώμα με τις καιρίες παρεμβάσεις του και τις υπέροχες πινελιές του. Ακολούθησε η απαγγελία δύο σονέτων του Σπύρου Φίλιππα - Πανάγου, με τα οποία ο Ηλίας Λογοθέτης έδωσε εξετάσεις το 1964 στο θέατρο Κουν και πήρε υποτροφία, από τον παιδικό φίλο του τιμώμενου, δημοσιογράφο και ποιητή κ. Στέφανο Μεσσήνη. Στη συνέχεια πήρε τη σκυτάλη η χορωδία του Συλλόγου Λευκαδίων Αττικής, που τραγούδησε λευκαδίτικες μελωδίες υπό τη διεύθυνση της μαέστρου κ. Δώρας Μουρμούρη (Μαντολίνο: Αλέξανδρος Καραμποϊκής - κιθάρα: Δημήτρης Αγγελάτος), ενώ τραγούδησε και ο Ηλίας Λογοθέτης με τον μοναδικό και υπέροχο τρόπο του. Στο τέλος, ο τιμώμενος αφηγήθηκε με το πηγαίο χιούμορ του παλιές φάρσες μπρανέλων, καλλιεργώντας ευφρόσυνα αισθήματα στο πολυπληθές ακροατήριο. Ήταν, όπως πάντα, απολαυστικός.

Μηνύματα για την εκδήλωση και τον τιμώμενο έστειλαν ο βουλευτής Λευκάδας κ. Θανάσης Καββαδάς, ο νεοεκλεγείς δήμαρχος Λευκάδας κ. Μπάμπης Καλός και ο απερχόμενος δήμαρχος κ. Κώστας Δρακονταειδής.

Μετά το πέρας της εκδήλωσης ο κόσμος τίμησε δεόντως την παραδοσιακή λαδόπιτα, προσφορά της Ολγας Μανωλίτση και της Σοφίας Αναγνωστοπούλου-Γεωργάκη.

Αγαπητέ Ηλία, σε ευχαριστούμε θερμά για το κάθε caso pensato που μας χάρισες και εξακολουθείς να μας χαρίζεις με τις θεσπέσιες ερμηνείες και τις εμβριθείς αναλύσεις σου ως ηθο-ποιός και ενταυτό πνευματικός άνθρωπος και τροβαδούρος.

ΥΓ: Θεωρώντας ότι τους ανθρώπους που προσέφεραν με το έργο τους πρέπει να τους τιμάμε με έργα, όπως τον επιφανή λευκαδίτη Ηλία Λογοθέτη, υιοθετούμε ανεπιφύλακτα τις προτάσεις που υπέβαλε ο συντονιστής της εκδήλωσης κ. Ηλίας Γεωργάκης για ονοματοδοσία οδού και θεάτρου με το όνομα του σπουδαίου ηθοποιού.

4. Έδοξε τω των Λευκαδίων Δήμω

Στο νησί μας δήμαρχος εκλέχτηκε ο κ. Μπάμπης Καλός, ενώ τη βουλευτική έδρα κατέλαβε και πάλι ο κ. Θανάσης Καββαδάς. Τους ευχόμαστε να αποβεί καρποφόρο το ωραίο και δύσκολο έργο τους.

5. «ΜΑΡΙΑ ΠΟΛΥΔΟΥΡΗ» στο Κηποθέατρο της Λευκάδας

Τη Δευτέρα, 5 Αυγούστου, στο ειδικό Κηποθέατρο Άγγελος Σικελιανός, και ώρα 9.30 μ.μ. παίχτηκε το θεατρικό έργο της Βιβής Κοψιδά-Βρεττού «Μαρία Πολυδούρη» από τον Οργανισμό Θεάτρου «Αιχμή», σε σκηνοθεσία Γιάννη Νικολαΐδη και υπό την αιγίδα του Πνευματικού Κέντρου του δήμου Λευκάδας. Υπενθυμίζεται ότι το συγκλονιστικό αυτό έργο, μια θεατρική απόδοση της ζωής και της ποίησης καθώς και του τραγικού έρωτα της ποιήτριας Μαρίας Πολυδούρη με τον ποιητή Κώστα Καρυωτάκη, παιζόταν τον φετινό χειμώνα στο θέατρο Αλκμήνη στην Αθήνα. Πρωταγωνιστές: Φωτεινή Φιλοσόφου, στο ρόλο της Μαρίας Πολυδούρη, Νίκος Γιάννακας, στο ρόλο του Κώστα Καρυωτάκη, και Γιάννης Νικολαΐδης, Αφηγητής.

Συμπέρασμα: Θα ζήσουμε, λέτε, για να ιδούμε να ανεβάζουνε στο Αρχαίο θέατρο της Λευκάδας παραστάσεις ή...;

6. Έκθεση μεταλλοτεχνίας της Καίτης Χόρτη: φαντασία και δημιουργικότητα

Η εικαστικός κ. Καίτη Χόρτη μας ταξιδεύει για μια ακόμη φορά στον κόσμο της Τέχνης, μέσα από την έκθεση με τίτλο «Ζώδια / Zodiac signs», που παρουσιάζει στο CMYK Art cafe (Αύγουστος 2019, Ι. Μελά 69, Λευκάδα).

Πρόκειται για την εικαστική αναπαράσταση 6 ζωδίων (Κριός, Υδροχόος, Ιχθύες, Λέων, Αιγόκερως, Δίδυμοι). Είχε προηγηθεί η εικαστική παρέμβαση στην «ξέρα» του Ιβαριού της Λευκάδας, με θέμα «Λευκάδα, η πόλη του ποδηλάτου» το 2017. Στη συνέχεια τα έργα αυτά τοποθετήθηκαν στον Κήπο των Ζαμπελιών με οπτική προσέγγιση από το CMYK Art cafe.

Στη νέα της έκθεση η Καίτη Χόρτη δίνει μια καινούργια εικαστική προοπτική στο υλικό της (ποδήλατο). Ένας σκελετός ποδηλάτου, όπου το βασικό στοιχείο είναι η κατασκευαστική του συνοχή, μας παραπέμπει

στη συνύπαρξη της τέχνης και της ζωής. Ένα μαζικής παραγωγής αντικείμενο, το ποδήλατο, αποσπάται απ' την καθημερινή του χρήση και διαμορφώνεται και τοποθετείται με μια νέα οπτική και με τρόπο που να χάνεται η χρηστική του λειτουργία, να μας ξαφνιάζει και να γίνεται τέχνη. Στην περίπτωση αυτή δεν αναλύουμε αισθητικά το ποδήλατο αλλά την πρόθεση, τη διαδικασία της σκέψης της καλλιτέχνης και το αποτέλεσμα της. Αναπαριστά τα Ζώδια κι αυτό γιατί τα ζώδια αποτελούνται κυρίως από απεικόνιση ζώων. Επιθυμεί να αποδώσει το ζώο -και όχι μόνο- με τα δυναμικά στοιχεία του ποδηλάτου, έχοντας ως βάση τον τροχό.

Δυο λόγια για τη δημιουργό: Η Καίτη Χόρτη κατάγεται από την πόλη της Λευκάδας όπου επιστρέφει κάθε καλοκαίρι γιατί αισθάνεται πως τη συνδέουν πολλά με αυτήν. Δημοσιογράφος επί 35 χρόνια σε περιοδικά της Αθήνας, συγγραφέας και εκδότρια παιδικών βιβλίων (Οι Ιστορίες του Μπούμπη), κράτησε δυνατή τη σχέση της με την τέχνη και το περιβάλλον.

Ξεκίνησε το εικαστικό της "ταξίδι" το 2007 με δασκάλα την Ευδοκία Παπουλή. Ολοκλήρωσε τους κύκλους μαθημάτων των εργαστηρίων Περαντινού σε Αθήνα και Πάρο. Παράλληλα, συμμετέχει σε περιβαλλοντικές οργανώσεις με ακτιβιστικές δράσεις (Αγρός Ελληνικού). Με το ποδήλατο άρχισε να ασχολείται το 2011 συγκεράζοντας τις δύο μεγάλες της αγάπες: ποδήλατο και γλυπτική. Θεωρεί τη Λευκάδα τόπο έμπνευσης και δημιουργίας.

Πληροφορίες: Καίτη Χόρτη, 6947345026 katehorti.blogspot.gr

Ο πλάτανος του χωριού μας

Του Άγγελου Γ. Χόρτη

Αν θα ήθελε κανείς να επισημάνει ένα εμβληματικό στοιχείο που προσδιορίζει την ταυτότητα του χωριού μας, έργο των ανθρώπων ή μνημείο, αν επιτρέπεται η έκφραση, της φύσης, όλοι πιστεύω θα συμφωνούσαμε ότι αυτό είναι ο αιωνόβιος πλάτανος στο κέντρο του οικισμένου χώρου. Πρόκειται για ένα επιβλητικό δέντρο, με ύψος δεκάδων μέτρων, που αναμετριέται με τους ανέμους, τις θύελλες και τις βροχές, στο αέναο γύρισμα των καιρών, βουβός μάρτυρας ενός κομματιού της ιστορίας του μικρού οικισμού μας, που συνδέεται με πρόσωπα και γεγονότα και τροφοδοτεί τη συλλογική μνήμη όσων γεννηθήκαμε και ζήσαμε, ένα τουλάχιστον μέρος της ζωής μας, σ' αυτόν. Γιατί, για να αναφέρω ένα παράδειγμα, στη συλλογική μας μνήμη εγγράφεται το πιο σημαντικό γεγονός της κοινωνικής και πολιτιστικής ζωής του χωριού μας σε περασμένες εποχές, δηλαδή το ετήσιο πανηγύρι στις 23 Αυγούστου, που οι εκδηλώσεις του είχαν κέντρο τη μικρή χωμάτινη πλατεία γύρω από τον πλάτανο.

Περίμετρος: 7 μέτρα

δεσπότης Νικηφόρος Α' την έδωσε ως προίκα στο Ιωάννη Ορσίνι, σύζυγο της θυγατέρας του Μαρίας. Το πέρασμα λοιπόν των αιώνων εξηγεί τον λόγο για τον οποίο η παράδοση έχασε όλα τα άλλα προσδιοριστικά της στοιχεία (χρόνος, συνάρτηση με άλλα γεγονότα, μορφή του οικισμού και κυρίως αναφορά στον επικυρίαρχο του νησιού). Έτσι ο πλάτανος γίνεται ο

Η παλιά πηγή "Το Κανάλι" κάτω απ' τον πλάτανο

μπορούσε να μιλήσει. Γενιές και γενιές να διαδέχονται η μία την άλλη, να τις καταπίνει ο χρόνος και να περνούν στη λήθη, γεγονότα και πρόσωπα της καθημερινής ζωής που ξεθώριασαν, το δέος των ανθρώπων μπροστά σε συμφορές από δυνάμεις που δεν μπορούσαν να ελέγξουν, όπως οι επιδημίες, οι σεισμοί, άλλες φυσικές καταστροφές, με λίγα λόγια ένας συνεχής αγώνας για την επιβίωση. Αλλά

Η ιστορία του πλατάνου χάνεται στην ομίχλη του χρόνου, αλλά η προφορική παράδοση έχει διασώσει το όνομα ή μάλλον το παρατσούκλι εκείνου που τον είχε φυτέψει. Όπως μου είχε αφηγηθεί ο παππούλης μου αλλά και ο μπάρμπα Δημήτρης Χόρτης (Μήσουλας), τον πλάτανο είχε φυτέψει κάποιος Καουζάρης, που ήταν κτηνοτρόφος με μεγάλα κοπάδια. Ποιος όμως ήταν ο χρόνος ή πόσες γενιές πίσω πήγαινε το φύτεμα του δέντρου δεν μπορούσαν να προσδιορίσουν. Η αναφορά στην κτηνοτροφική δραστηριότητα του Καουζάρη τεκμηριώνεται από αναμφισβήτητη ιστορική μαρτυρία, καθώς στην αρχή της Βενετοκρατίας στη Λευκάδα (τέλη του 17^{ου} αιώνα) ο ορεινός χώρος πάνω από το χωριό μας, δασωμένος και χωρίς καλλιέργειες, ήταν πρόσφορος για τέτοια δραστηριότητα. Ωστόσο, είναι προφανές ότι το φυσικό περιβάλλον ήταν το ίδιο και στην περίοδο της Τουρκοκρατίας, που είχε προηγηθεί, και κατά μείζονα λόγο στις περιόδους της Φραγκοκρατίας και του Βυζαντίου. Σε ποια, λοιπόν, από τις περιόδους αυτές είχε ζήσει ο Καουζάρης; Η απάντηση δεν είναι δύσκολη. Σύμφωνα με τους γεωπόνους, η ηλικία των πλατάνων μπορεί να προσδιοριστεί με βάση τη περίμετρο του κορμού τους. Αν αυτό ισχύει, και επειδή ο πλάτανος μας έχει περίμετρο 7 μέτρα, η ηλικία του πρέπει να ανέρχεται σε περίπου 7 αιώνες, δηλαδή 700 χρόνια. Συνεπώς, το φύτεμά του ανάγεται στην αρχή της Φραγκοκρατίας, όταν ο ιταλικός οίκος των Ορσίνι απέσπασε τη Λευκάδα από το βυζαντινό Δεσποτάτο της Ηπείρου, αφού ο

βουβός μάρτυρας της ιστορίας του χωριού και του νησιού μας και συνδέεται με τους δυνάστες οι οποίοι το κατέκτησαν διαδοχικά, καθώς τους Ορσίνι διαδέχτηκε ο γαλλικός οίκος των Ανδεγαυών και αυτούς ο ιταλικός οίκος των Τόκκων μέχρι το 1479, οπότε τη Λευκάδα κατέκτησαν οι Οθωμανοί, για να τους διαδεχτούν ως κύριοι του νησιού οι Βενετοί από το 1684 μέχρι το 1797. Ακολουθώντας λοιπόν τα βήματα της ιστορίας ο πλάτανος «είδε» να ξεκουράζονται στον ίσκιο του από τα καύματα του καλοκαιριού σιδηρόφρακτοι φράγκοι ιππότες, σαρικοφόροι Τούρκοι, βενετσιάνοι άρχοντες ή ανώνυμοι καθημερινοί άνθρωποι που οδοιπορούσαν από τα χωριά της ΝΔ Λευκάδας προς την πρωτεύουσα του νησιού ή αντίστροφα και φυσικά οι κατοικοί του οικισμού. Τους «είδε» να απολαμβάνουν τη δροσιά του βουνήσιου αέρα, που περνούσε ανάμεσα από τις φυλλωστές του και να ξεδιψούν από το κρυστάλλινο νερό της παρακείμενης πηγής. «Είδε» ακόμα τα περήφανα πολεμικά άλογα των ιπποτών και των τούρκων σπαχήδων, αλλά και τα ταπεινά υποζύγια των χωρικών και «γνώρισε» την αλαζονεία των ισχυρών και την ταπεινότητα και εγκάρτηση των αδύναμων που υπέμεναν τη καταπίεση των ξένων δυναστών. Βιγλάτορας στη βίγλα της ιστορίας πόσα και πόσα δεν θα είχε να μας διηγηθεί, αν είχε φωνή και

πέρα από όλα αυτά το φύτεμα του πλατάνου αποτελεί αμάχητο τεκμήριο για την ύπαρξη του οικισμού στην παλαιά αυτή εποχή, όπως εξάλλου μαρτυρούν και τα αρχαιολογικά τεκμήρια .

Αναφερθήκαμε ήδη, ακροθιγώς, στη λειτουργία της πλατείας γύρω από τον πλάτανο, ως κέντρου της κοινωνικής και πολιτιστικής ζωής του οικισμού, εκ παραλλήλου βέβαια με την εκκλησία (τόποι συγκεντρώσεων, συζητήσεων κ.λπ.). Μία συναφής σχετική εκδήλωση αφορά τις αθλητικές δραστηριότητες. Σύμφωνα με αφηγήσεις του πατέρα μου, ο χώρος γύρω από τον πλάτανο αποτελούσε και πεδίο αθλητικών αγώνων, στο οποίο οι νέοι του χωριού συναγωνίζονταν στο λιθάρι και στο άλμα εις μήκος άνευ φοράς (χωρίς φόρα, δηλαδή χωρίς απίδρομο). Το γεγονός αυτό υποδηλώνει τη σύνδεση και του χωριού μας με την πανάρχαια ελληνική αθλητική παράδοση, η οποία μαρτυρείται και περιγράφεται σε γραπτό κείμενο για πρώτη φορά από τον Όμηρο στην Ιλιάδα και στην Οδύσσεια¹². Η επιβίωση των αθλητικών αγώνων και του αθλητικού πνεύματος του «ευ αγωνίζεσθαι» σε ένα μικρό ορεινό νησιωτικό οικισμό, μπορεί να μας οδηγήσει στη σκέψη για τη διαδρομή του οικισμού αυτού στους αιώνες. Ο πλάτανος ήταν ακόμα και το σημείο συνάντησης των δύο ακραίων ηλικιακών ομάδων του χωριού, των παιδιών και των γερόντων. Κάτω και γύρω από αυτόν τα παλαιότερα χρόνια, όταν ο οικισμός έσφυζε από ζωή, μπορούσε να ακούσει κανείς χαρούμενες παιδικές φωνές και να παρακολουθήσει τα παιδικά παιχνίδια της εποχής, τη «φωτιά», τη «μακριά γαϊδούρα», τον «σάντε», το «κρυφτό» και άλλα παιχνίδια του ανοιχτού χώρου, που ασκούσαν τις σωματικές και διανοητικές ικανότητες των παιδιών και καλλιεργούσαν την ευγενή άμιλλα, τόσο διαφορετικά από τα ηλεκτρονικά παιχνίδια του κλειστού χώρου της εποχής μας που απομονώνουν τους νέους ανθρώπους από την ομάδα, με ό,τι αυτό συνεπάγεται για τη συναισθηματική τους ανάπτυξη και την κοινωνική τους ένταξη. Αλλά και οι ηλικιωμένοι κάτοικοι του χωριού, τις ανοιξιάτικες και καλοκαιρινές μέρες, καθισμένοι κοντά στον τεράστιο κορμό του πλατάνου, ποιος ξέρει σε ποια περασμένα μονοπάτια της ζωής τους ξαναγύριζαν με νοσταλγία, ποιοι είδους απολογισμό της διαδρομής τους έκαναν, ποια «κέρδη» και ποιες «ζημιές» στον «ισολογισμό» του μυαλού τους κατέγραφαν. Θυμάμαι πολύ έντονα σαν να' ναι τώρα μορφές, θαρρείς, βιβλικές, άλλους βυθισμένους στις σκέψεις τους, άλλους να αφηγούνται τα περασμένα, ιστορίες για πολέμους, ληστές, λοιμούς και άλλα θαυμαστά και παρὰδοξα.

Αυτικά από τον πλάτανο και παράλληλα μ' αυτόν διέρχεται ο κύριος οδικός άξονας του νησιού μας που συνδέει το χωριό μας με τους οικισμούς της βόρειας και της νότιας Λευκάδας και από την πρωτεύουσα του νησιού στο βορρά και τη Βασιλική στον νότο συνεχίζεται

Η άτυπη αγορά. Στο βάθος η πλατεία. Στο κέντρο της ο κορμός του πλατάνου [Φωτο Ρίκος (Fritz Berger)]

προς τους οικισμούς της ανατολικής πλευράς. Η οδική αυτή αρτηρία είναι πανάρχαιος φυσικός δίαυλος επικοινωνίας ανάμεσα σε ορεινούς όγκους, γκρεμούς και κατωφέρειες. Και όπως είναι ευνόητο, οι φυσικές αυτές διέξοδοι, όπως και τα βουνά, τα ποτάμια κ.λπ., μένουν, σε γενικές γραμμές, αναλλοίωτες στη διάρκεια αιώνων, δηλαδή στον μακρό χρόνο, όπως χαρακτηρίζουν την πραγματικότητα αυτή οι ιστορικοί. Στο σημείο του οδικού άξονα κάτω από τον πλάτανο είχε, κατά κάποιο τρόπο, δημιουργηθεί μια, τρόπος του λέγειν, άτυπη αγορά, όπου οι πλανόδιοι πουλούσαν κυρίως ψάρια, αλλά και κάποιες φορές φρούτα που δεν παρήγε το χωριό μας. Στην άκρη βρισκόταν η βρύση, το « Κανάλι». Εκεί σταματούσε και το λεωφορείο της συγκοινωνίας από τη Λευκάδα, ενώ εκείνο προς την πρωτεύουσα έκανε στάση λίγα μέτρα πιο πέρα. Στο σημείο αυτό, στην άκρη του δρόμου, μπροστά από μια ψηλή ξερολιθιά, μπορούσε κανείς να δει τις ηλιόλουστες μέρες του χειμώνα ηλικιωμένους ανθρώπους να απολαμβάνουν τη θαλπωρή του ήλιου, προστατευμένοι από τον ψυχρό χειμωνιάτικο

βοριά, αμίλητοι, παραδομένοι στις σκέψεις τους, βλέποντας το τρένο της ζωής τους να προχωρά προς το τελευταίο σταθμό ...

Δίπλα από τον πλάτανο προς τον βοριά ένας χειμάρρος, ξερός τη άνοιξη και το καλοκαίρι διχοτομεί, θαρρείς, το χωριό στο βόρειο και το νότιο τμήμα του. Τους παλιούς καιρούς που οι βροχοπτώσεις ήταν άφθονες και τα βουνά σχεδόν αποψιλωμένα, ο χειμάρρος, που ξεκινούσε από το οροπέδιο της Φτελιάς, θρασσομανούσε φουσκωμένος, με τα θολά νερά του να παρασύρουν κάθε εμπόδιο. Και μπορούσε να ακούσει κανείς στις χειμωνιάτικες κακοκαιρίες, ανάμεσα στους ήχους από τις βροντές και τους κεραυνούς, το υπόκωφο βουητό του χειμάρρου, τη βροχή που έπεφτε ραγδαία και σχημάτιζε ρυάκια στους στενούς δρόμους και μικρές λίμνες στη χωμάτινη πλατεία και τον άνεμο που σφύριζε απειλητικά, περνώντας ανάμεσα απ' τα γυμνά κλαδιά του πλατάνου, που υψώνονταν ικετευτικά θα έλεγε κανείς προς τον μολυβένιο ουρανό. Ήταν ένα απόκοσμο σκηνικό, μια εικόνα αποκάλυψης αυτή η συγχροδία των δυνάμεων της φύσης, που πολλές φορές τη είχαμε παρακολουθήσει, μικρά παιδιά, με συναισθήματα φόβου και δέους. Και στο κέντρο της εικόνας ο πλάτανος, στιβαρός, πελώριος, επιβλητικός, να στέκεται αγέρωχος ανάμεσα στον χαλασμό που γέμιζαν με φόβο και θαυμασμό τις ψυχές των ανθρώπων. Και λίγα μέτρα πιο πέρα ένας πελώριος βράχος να αντιστέκεται κι αυτός στη manía της φύσης.

¹² Στην ομηρική κοινωνία, η αθλητική διάκριση είναι για τον ήρωα το μέσο για να επιδείξει την αρετή του και να κερδίσει την κοινωνική αναγνώριση. Στη ραγωδία Ψ της Ιλιάδας διαβάζουμε την αρχαιότερη περιγραφή αθλητικών αγώνων. Η περιγραφή αυτή είναι γνωστή ως *αθλα επί Πατρόκλου*, δηλαδή (αθλητικοί) αγώνες προς τιμήν του αποθανόντος Πατρόκλου (αρματοδρομία, πυγμαχία, πάλη, αγώνας δρόμου, σφαιροβολία κ.ά.). Οδύσσεια: "Άλθθεα, ξένη, δε μου φαίνεσαι να νιώθεις απ' αγώνες, αγωνιστής δε δείχνεις" (Οδύσσεια, θ 159, μτφ. Ν. Καζαντζάκη - Ι. Κακριδί), λέει ο Ευρύκλος στον Οδυσσέα και εκείνος, θεωρώντας τα λόγια του μεγάλου ταπεινώσει και προσβολή, αποδεικνύει την υπεροχή του στη δισκοβολία.

Ο χρόνος, όπως συμβαίνει με όλα τα υλικά αντικείμενα, είτε αυτά αποτελούν μέρος της φύσης είτε είναι ανθρώπινα δημιουργήματα, έχει αφήσει τα ίχνη του στον πλάτανο. Μια μεγάλη κουφάλα στον κορμό του, που τα παλιότερα χρόνια έμπαιναν σ' αυτήν και την «εξερευνούσαν» παίζοντας τα παιδιά του χωριού, μαρτυρεί ότι έχει ήδη ξεκινήσει η πορεία προς τη φθορά, που, ωστόσο, μπορεί να διαρκέσει ίσως και εκατοντάδες χρόνια. Μαζί του από τις ανθρώπινες παρεμβάσεις έχει αλλάξει και το τοπίο γύρω του. Ο μεγάλος

βράχος, το «κοντρί», που ορθωνόταν κοντά του έχει πριν από πολλά χρόνια ισοπεδωθεί. Σ' αυτόν ανεβαίναμε παιδιά, πατώντας στην πράσινη χλόη που φύτρωνε την άνοιξη στις μικρές χωμάτινες νησίδες των βαθουλωμάτων του. Και ήταν το «κοντρί», όπως το σκέφτομαι τώρα, σαν μια μικρογραφία του βουνίσιου τοπίου, που το γκρίζο των γυμνών βράχων διέκοπτε το πράσινο φύλλωμα των αμπελιών, των δέντρων ή των άλλων καλλιεργειών στα οροπέδιά του, όπως τον γκρίζο βράχο του κοντριού διέκοπτε η ταπεινή πράσινη χλόη. Αλλά και ο δρόμος μπροστά στον πλάτανο έχει πια διαπλατυνθεί και ασφαλτοστρωθεί, για να καλύψει την αυξημένη πλέον κίνηση, ενώ η μικρή χωμάτινη πλατεία του έχει στρωθεί με πλάκες. Ο χειμάρρος δεν κατεβαίνει πια απειλητικός τους χειμωνιάτικους μήνες και το νερό της βρύσης έχει κι αυτό λιγοστέψει. Στη σκιά του αιωνόβιου δέντρου δεν δροσίζονται πλέον φράγκοι ιππότες, τούρκοι ιππείς ή βενετσιάνοι άρχοντες, ούτε καν οι γέροι του χωριού. Τώρα στα τραπέζια του μικρού καφενείου μπορεί κανείς να δει τα καλοκαίρια τουρίστες με πολύχρωμα ρούχα ή νέους που επισκέπτονται για λίγο το χωριό των πατεράδων και των παππούδων τους και που ζουν και απολαμβάνουν το σήμερα. Ωστόσο, για μας τους μεγαλύτερους το χωριό και ο πλάτανος πυροδοτούν μνήμες, ανακαλούν πρόσωπα και χειρονομίες, όπως λέει ο ποιητής, αυτών που έχουν φύγει πια από τη ζωή μας, των πατεράδων και των παππούδων μας, που τους βλέπουμε όμως με τα μάτια της ψυχής μας στις ώρες της περισυλλογής να περπατούν στα μικρά δρομάκια του χωριού, να μας συντροφεύουν, να μας μιλούν και να μας συμβουλεύουν, όπως τον παλιό καιρό...

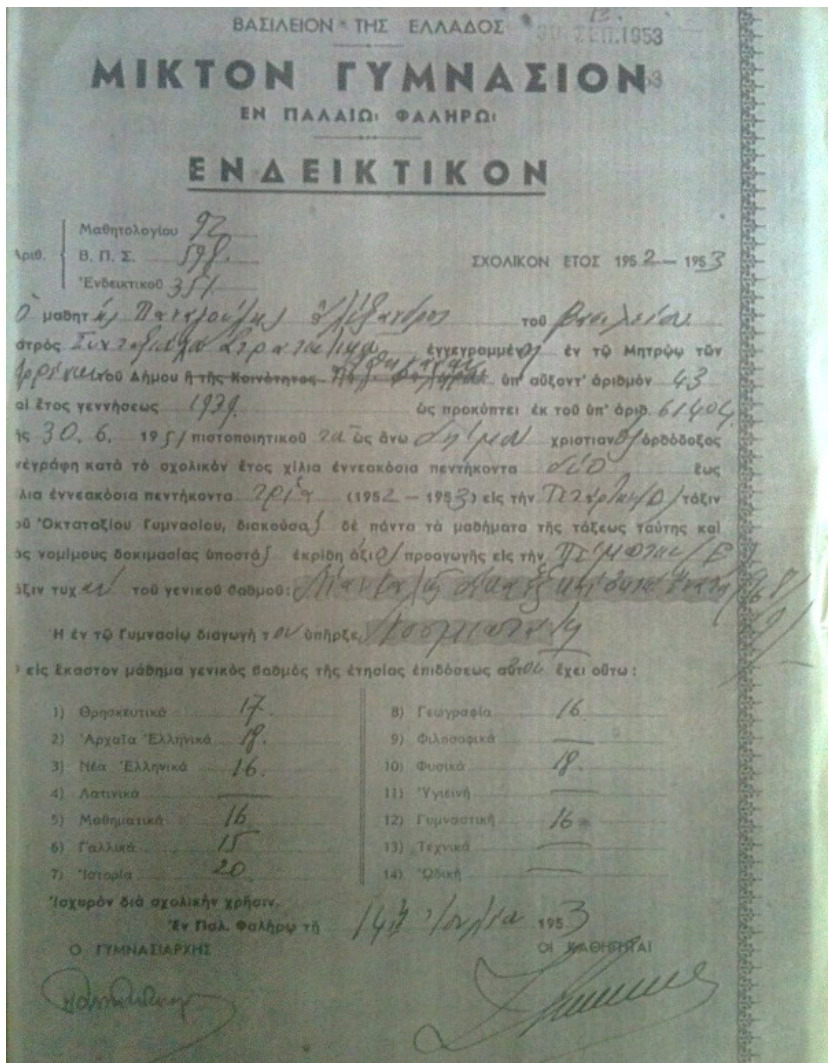
Το νέο βιβλίο της Βιβής Κοψιδά- Βρεττού

Του Άγγελου Γ. Χόρτη

Κυκλοφόρησε πριν από λίγο καιρό το νέο βιβλίο της φιλόλογου, ποιήτριας και κριτικού της λογοτεχνίας Βιβής Κοψιδά- Βρεττού, με τίτλο «Το παιδί και η φύση του. Προς μια ποιητική παιδαγωγική». Με το βιβλίο της αυτό η Βιβή διευρύνει τη θεματική της, διατηρώντας, ωστόσο, την ίδια υψηλή ποιότητα του στοχασμού και του λόγου της. Η συγγραφέας, μέσα από τη βαθιά γνώση της φύσης του παιδιού, τον θεωρητικό της οπλισμό, την ευαισθησία και την εμπειρία της, προτείνει με το λαμπρό λογοτεχνικό της ύφος μια παιδαγωγική που να σέβεται την αυτονομία και την προσωπικότητα του παιδιού, να το ενθαρρύνει και να το εμπνέει, ώστε να αναπτύσσει τις εν δυνάμει ικανότητές του, για να καταστεί αυτόνομη προσωπικότητα. Ένα παράδειγμα, που ίσως δεν το έχουμε σκεφθεί, είναι ενδεικτικό και χαρακτηριστικό. Ότι δηλαδή ο λόγος και η ποιητικότητα είναι ενδιάθετη στα παιδιά και αυτό πρέπει να λαμβάνεται σοβαρά υπόψη από τον δάσκαλο. Θα χρειαζόταν βέβαια να γίνει εκτενής λόγος για να αναλυθούν οι πλευρές της παιδαγωγικής δράσης που με βαθύτατη επιστημονική γνώση και ευαισθησία παρουσιάζει η Βιβή. Εδώ αναφέρω μόνο ότι τα κείμενα των διανοητών που παραθέτει καλύπτουν όλο το εύρος της παιδαγωγικής δραστηριότητας και τεκμηριώνουν τις θέσεις της. Επιλογικά, θέλω να συγχαρώ τη Βιβή για την υποδειγματική της μελέτη και να της ευχηθώ να είναι πάντα υγιής και δημιουργική.

ΠΟΙΚΙΛΙΑ
«Ενδεικτικό» του μεγάλου ήρωα της σύγχρονης Ελλάδας

Ο μεγαλύτερος ήρωας της σύγχρονης Ελλάδας, όπως εύστοχα τον χαρακτήρισε ο βιογράφος του δημοσιογράφος κ. Κώστας Μαρδάς, ο ήρωας που υπέστη πλείστα όσα βασανιστήρια από τη χούντα, ο άνθρωπος που ξεχώρισε για τη μεγαλοψυχία του με το όχι στη θανατική ποινή, ο άνθρωπος που μας έδωσε μαθήματα πολιτικού ήθους, έδειξε από μικρός τη συγκρότηση και την ποιότητά του, γαλουχημένος από τη συμβιωτίσσια μάνα του Αθηνά Κακαβούλη και τον πατέρα του αξιωματικό Βασίλειο Παναγούλη. Ο Αλέξανδρος Παναγούλης γεννήθηκε στη Γλυφάδα. Αφού πέρασε μέρος της παιδικής του ηλικίας στη Λευκάδα λόγω της Κατοχής, επανέκαμψε στη Γλυφάδα, όπου τελείωσε το Λύκειο. Ακολούθησαν οι σπουδές του στο ΕΜΠ (Σχολή Μηχανολόγων-Ηλεκτρολόγων) και η ένταξή του στην οργάνωση της νεολαίας της Ένωσης Κέντρου (ΟΝΕΚ, που μετονομάστηκε ΕΔΗΝ), στην οποία ανέλαβε πρόεδρος το 1974. Ένα τεκμήριο των επιδόσεών του ως μαθητή αποτελεί το ενδεικτικό που κοσμεί τον προθάλαμο των γραφείων του διευθυντή και του Γραφείου των καθηγητών του 1ου Λυκείου Παλαιού Φαλήρου, του οποίου λειτουργούσε παράρτημα στη Γλυφάδα. Η επίδοσή του (λίαν καλώς 16 και 8/9) ήταν ουσιαστικά άριστη, δεδομένου ότι συνήθως τη δεκαετία του 1950 με μεγάλη δυσκολία ο πρώτος μαθητής ξεπερνούσε τον βαθμό 16.

Σταυρωτά: παραπλεύρως του κακοτράχαλου δρόμου που οδηγεί προς Τραχωλαρές θρασομανούν θρούμπες, θυμάρι και ασφάκες. Έχουνε το ... θράσος να αντιστέκονται!

Τω καιρώ εκείνω γάμος εγένετο εν Κωμηλίω Λευκάδος ...

Καλοκαίρι του 1962: Γάμος στο Κομπλιό της Χρυσούλας Βουκελάτου με τον Νίκο Φίλιππα. Το μυστήριο ετέλεσε ο αείμνηστος Παπαγιώργης Χόρτης.
(Φωτο: Κώστας Ευαγγέλου Βουκελάτος)

Κοινωνικά

Γεννήσεις :

- Στις 30 Μαΐου 2019 γεννήθηκε ο δεύτερος γιος του Λάμπρου και της Ελένης Χόρτη, που έχει πολλαπλασιάσει την ευτυχία τους. Τους ευχόμαστε ολόψυχα να τους ζήσει σαν τα ψηλά βουνά.

Βαπτίσεις - Γάμοι: Nichts! (τίποτα)[Γερμανιστί, για να προκαλέσουμε τους ... Εγγλέζους, που δεν μας δίνουνε τα γλυπτά που μας χρωστάνε (κλεπταποδόχοι γάρ), διδάσκοντας ... πολιτισμό!!!]

Θάνατοι: Μεγάλη απώλεια για τη Λευκάδα

Μέσα στο καλοκαίρι έφυγε από τη ζωή η Βιβέτ Τσαρλαμπά-Κακλαμάνη, σύζυγος του μηχανικού και προέδρου του Συλλόγου Λευκαδίων Αττικής Σωκράτη Κακλαμάνη. Άνθρωπος με σπάνιο ήθος και ευγένεια η Βιβέτ υπήρξε μια ξεχωριστή πνευματική προσωπικότητα. Από τους εγκυρότερους μελετητές του έργου του μεγάλου μας ποιητή Άγγελου Σικελιανού, συνέχισε επάξια τη λαμπρή παράδοση της λευκαδίτικης λογιόσυννης, έτσι που η απώλειά της να κάνει φτωχότερη την πνευματική ζωή του νησιού μας. Η εφημερίδα μας και εμείς προσωπικά εκφράζουμε τα ειλικρινή συλληπητήριά μας στον Σωκράτη, τα παιδιά και τα εγγόνια της.

Άγγελος Χόρτης - Έκτορας Χόρτης

Επιμελήτρια της έκδοσης: Βιβέτ Τσαρλαμπά - Κακλαμάνη